

KONFERENSRAAD A. L. DREWSSENS OPTEGNELSER OM H. C. ANDERSEN

Meddelt af

H. TOPSØE-JENSEN.

I Breve og Memoirer fra H. C. Andersens Samtid kan der hentes adskillige Træk, baade morsomme og karakteristiske, til Belysning af hans ejendommelige Personlighed. Alligevel kan de følgende Blade vel siges at indtage en Særstilling mellem Beretningerne fra Øjenvidner. Deres Forfatter har sat sig som Maal at fæstne en Række Øjebliksbilleder af den store Digter paa Papiret, og hans Optegnelser virker derfor med en Friskhed og en overbevisende Troværdighed, som man sjældent træffer Magen til, naar Talen er om senere nedskrevne Erindringer. Yderst levende og værdifuld er saaledes Skildringen af Andersens Debut som Oplæser i »Arbejderforeningen«, men af stor Interesse er ogsaa, hvad Drewsen har at fortælle om »Den gamle Kirkeklokke«s Tilblivelseshistorie eller om *H. P. Holst* som Model for Poeten Jespersen i »Den ny Barselstue«.

Optegnelserne skyldes daværende Etatsraad, senere Konferensraad *Adolph Ludvig Drewsen* (1803—1885), Justitiarius i Kriminal- og Politiretten, gift 1826 med *Jonas Collins* ældste Datter *Ingeborg* (1804—1877). Han var H. C. Andersens gode Ven, selv om han ikke var blind for hans smaa Svagheder. Til Sammenligning er der i Noterne meddelt Brudstykker af Breve og Dagbøger fra Digteren, som skildrer de samme Situationer, der er nedtegnede af Juristen.

Manuskriptet er 1927 skænket Det kgl. Bibliotek af Drewsens Datterdatter, Kammerherreinde *Astrid Stampe-Feddersen*. Det er indlemmet i Ny kgl. Samling Nr. 1977 b, 4° (Danske Biographica).

H. C. ANDERSENIANA

d. 15. Januar 1860.

I denne bevægede Tid¹ har H. C. Andersen ikke været den mindst bevægede, skjøndt Politik er det, han mindst af Alt giver sig af med, eller forstaaer. Han er i disse Dage i en feberagtig Tilstand, blot fordi han har lovet at oplæse nogle af sine Eventyr i Arbejderforeningen² i Morgen Aften; han taler ikke om Andet, han tænker ikke paa Andet, og hans Phantasi maler ham 1000 Skrækkbilleder. Det er Massen, han er bange for, siger han, han der er saa vant til ideligt og ideligt at oplæse, hvad han digter, baade for Konger og Keisere, og for Venner og Bekjente. Han har været i Localet, hvor

han skal læse, og forlangt, at Cathedralen, eller Schafottet, som han kalder det, skal flyttes hen foran Døren, forat han strax kan komme ud, hvis han faaer ondt. — Da vi i Middags sad ved Bordet hos min Svigerfader,³ saae han paa sit Uhr, og maatte tilstaae, at det var for at udregne, hvor lang Tid der endnu var til det frygtelige Øieblik, hele 28 Timer. Saaledes har han stadigt udregnet Tiden i alle de Dage, han har vidst, naar han skulde læse, og ønsket, at han først havde erfaret dette om Middagen før den forfærdelige Aftentime; han har forbandet sit Legeme, hvis nerveuse Tilstand er Skyld i hans Lidelser, ikke mindre, end hans ubændige Phantasi, der udmaler ham allehaande Forfærdeligt. Under disse Omst. har jeg tilbudt ham at følge ham derhen og blive i Nærheden af ham, om mueligt, og han har modtaget det. Idag har han hørt, hvilken Rift der er om Billetter, ny Angst, thi det forstørrer Massen i høi Grad. Da Dirigenten *Overby*⁴ idag var hos ham, og blandt andet yttrede, at der mueligt kunde blive raabt til ham at tale høiere, blev han ganske bleg.

Han vil indlede sin Oplæsning med nogle Ord om Digtekunsten, denne lille Tale har han her holdt mange Gange, og særskildt for de fleste af os, som ogsaa for flere samlede, og dette, tilligemed hans mange Udbrud af Fortvivlelse, har givet Anledning til megen Morskab, idet han er blevet drillet med alle de Ulykker og Hændelser, der kan møde, og ideligt afbrudt i Talen, for at vænne ham til Afbrydelser. Da han holdt Talen for min Søn *Viggo*,⁵ saae denne ham stift i Øinene, saa gik han fra det, og da han kom igang igjen, raabte min Søn *Einar*⁶ Bravo fra næste Værelse, saa gik han atter fra det; de gjorde det, sagde de ham, for at øve ham i Afbrydelser.

Han kan aldeles ikke blive enig med sig selv i Valget af Eventyr til at oplæse, af Angst for, at han kunde komme til at nævne noget Ord, der kunde blive optaget som en Hentydning paa de Gjenstande, der have fremkaldt de nu saa hyppige natlige Folketumulter. Han gjennemlæser derfor sine Eventyr, og ethvert, hvori der er Tale om en Minister, en Dandserinde eller Grevinde, bl[ev] forkastet, hvorfor jeg idag beskyldte ham for, at naar han traf paa det store G i et Eventyr, forkastede han dette, fordi Grevinde begynder med dette Bogstav. Det kommer af hans grændseløse Angst for at gjøre det Mindste, som mueligt kunde bringe ham i Collision med Politi el. andre Authoriteter. — I denne Tid fremstiller Alt, hvad der møder ham, sig i Skikkelse af en Ulykke; saaledes kom han i Fredags og fortalte om en ny Ulykke, han havde havt, idet han var tilsagt til Kongens Taffel til Dagen efter, og anmodet om at blive der tilaften for at læse nogle Eventyr for Kongen.⁷ Min Lykønskning til den Lykke, at han nu havde faaet andet at tænke over, end Arbejderforeningen alene, gik i Opfyl-

delse, thi da han idag omstændeligt fortalte Gaarsdagens Begivenheder, medens han fra Kl. 4 til 11 var hos Kongen, var han synligt opmuntret. En 3die Begivenhed, som han ogsaa fik gjort til en Ulykke, var, at han for et Par Dage siden var Æresgjest ved »nordisk Høitid« i Studenterforeningen, hvor hans Skaal var drukket med 9 Gange Hurra.⁸ — Men han er da heller ikke død i Synden, thi han er artigt blevet drillet af os Alle, og vi have i disse Dage stadigt leet af og med ham, saa vi stundom have været ved at revne.

d. 16. Jan. 1860

Aften Kl. 8.

Andersen var her nu. Han havde aldrig lidt saa »rædsomt«, som fra i Tirsdags Aftes (da han lovede at læse) og til nu. — Han vil efter hvert Eventyr pausere et Par Minuter og imedens gaae ud, saa kan han bilde sig ind, at han har kun eet Eventyr at læse, siger han. — Gaaer det galt, prostituerer han sig, vil han paa Mandag reise — til Italien, til München, siger han fremdeles. — Han gik op og ned af Gulvet; han mærkede, at Benene rystede under ham, han stampede i Gulvet. De forbandede Been, den Krop! udbrod han, og klagede over den overvættes Ængstelighed, han altid betages af; selv naar han skal reise, af Frygt for ei at komme tidsnok; — han er angst for at blive aftegnet i Smudsbladene. — — Jeg kan ikke følge ham, for han skal ind af en anden Dør, end jeg. — Han vil allerede nu, Kl. 8, gaae derhen, men langsomt, han har ei Ro paa sig. — Han vil læse »Barnet i Graven, — Det er ganske vist, — 5 i en Ærtebæl og Noget« — hvis han ikke besvimer, hvis Stemmen ikke slaar ham Klik etc. etc. — Men det vil skee, frygter han, naar han seer »alle de sorte Skikkelser, dette Hav, denne Dybde« (af Mennesker).⁹ — Min Kone betegnede hans dæmoniske Angst rigtigt: »nei han er reent gal, man kan see, at han aldrig har havt nogen Sorg, og aldrig følt Angst for noget Menneske, undtagen for sig selv; deraf kommer det«. —

d. u. s. Nat Kl. 12.

Slaget har staaet. Kl. 8¾ kom jeg udenfor Skolen i Sølvgaden, som var udseet til Valpladsen. Da Billetterne for flere Dage siden vare udsolgte, stod der Mange paa Pladsen foran Skolen og bad de Kommende om Billetter, hvis de havde tilovers; i Indgangsdøren var stor Trængsel. Præcis Kl. 9 traadte Andersen ind paa Cathedraleret, i Salen var stor Stilhed og der blev raabt Hattene af, som ogsaa blev efterkommet, og som skal have været en stor ham viist Høflighed, da det ei før var skeet. — Jeg stod som paa Naale, da der var stærkt Spectakel ved Indgangen, idet saa mange vilde

trænge ind, og der fra Auditoriet raabtes: »Luk Døren« og »stille«; hvilket vedblev til omtrent midt under Oplæsningen, da Klyngen udenfor, som ogsaa havde forsøgt at komme til gennem Vinduerne, tilstædedes Adgang. Det var Andersens sædvanlige ubetvingelige Utaalmodighed, der var Skyld i, at det begyndte hurtigere end sædvanligt, og at ikke alle Billethavende var komne ind. — Mærkeligt nok sporedes ingen Angst paa ham, efter at han havde begyndt, kun da en Stemme under »Noget« raabte: »H. C. Andersen leve« (det sagdes at have været en begeistret Tømmermester) kunde jeg mærke, at han blev lidt forstyrret, da han ikke forstod Raabet, men det gik strax over. — Han læste alle Eventyrene ypperligt, og fik efter hvert rungende Bifald. — Tilsyneladende moerede det Comiske meest, især: »Det er ganske vist«, derefter »Noget«. — Han kom derefter hjem og drak The hos os og var nok saa glad. Men han døde da ikke i Synden, da han ideligt vilde lede det hen til, at jeg skulde gjentage mine rosende Bemærkninger om hans Optræden.¹⁰

D. 8. Febr. 1860 læste han andengang sammesteds. Han havde valgt: »hun traadte paa Brødet — den grimme Ælling og — hun duede ikke Noget«. Denne Gang var han slet ikke angst. Der var propfuldt, men over Halvdelen af Tilhørerne var af den dannede Classe. For Heden maatte Vinduer lukkes op, og der steg saadan Damp ud, at det i Etagen ovenfor saae ud, som var det Røg fra Ildløs. Andersen blev modtaget med megen Jubel, og var meget fornøiet med denne Aften.¹¹

Ult. Febr. 1860. Forleden var der Tale om Fru *Rahbek* ved Caffen hos min Svigerfader. Andersen fortalte da, at salig Admiral *Wulff*¹² havde korset sig saadan over ham, fordi han, da han hørte Fru *Rahbeks* Død,¹³ hvilket var en ottedags Tid efter at hans Fodreise paa Amager var kommet ud, i sin Naivitet havde udbrudt: »aa! Gud veed, om hun fik læst min Fodreise før hun døde?«

Et Par Aar i Forveien havde han læst en Tragedie for hende; han huskede ikke meer dens Navn, men den var compileret af Oehlenschlägers og Ingemanns Arbejder. Hun havde strax bemærket dette, og udbrudt: »Gud, det har De jo taget fra O. og I!« Hans naive Svar var: »ja, de allerdeiligste Steder hos dem har jeg brugt.«¹⁴

I Anl. af de Hyldninger og Presenter, *Bournonville* i denne Tid har faaet paa Grund af, at hans Ballet *Napolis*[!] 100 Gange er opført,¹⁵ kom Andersen i Samtale med ham om hans Balletcompositioner, og yttrede blandt Andet m. Hs. til hans *Don Quichote*,¹⁶ at det var Skade, at han (Andersen) ikke var bleven ved Balletten, da han kunde have udført *Don Quichotes* Rolle. — Bour-

nonville blev henrykt over denne uforbeholdne Udtalelse af Andersens om sin karakteristiske Figur (og den er saa meget mærkeligere, som Andersen holder meget paa sit Ydre).

29. Marts 1860. For et Par Dage siden spurgte Andersen mig, hvor *Schillers* Fødeby, Marbach, laae, navnlig om det ikke var ved Donau, og da han fik at høre, at det var ved Neckar, vilde han vide, i hvilken Flod, Neckar løb ud. Vi fik Landkortet frem og jeg viste ham dens Løb til den falder i Rhinen. Det passede ham ikke, han vilde have, at den skulde falde i Donau. Han havde nemlig faaet en Opfordring at skrive Noget til det Schillers-Album, der skal udkomme,¹⁷ [*overstreget*: naar hans Statue afsløres i München] i Anl. af den i Nov. f. A. holdte Fest 100 Aars Dagen efter hans Fødsel, og var efter megen Tænken derover blevet staaende ved en Ide, han havde taget af Schillers »Die Glocke«; han tænkte sig nemlig, at Kirkeklokken i Marbach ringede, medens Moderen fødte Schiller, — at den samme Klokke i Aarenes Løb faldt ned og revnede, og laae paa Kirkegaarden, indtil den blev brugt ved Støbningen af den ovennævnte Statue, hvor dens Malm kom til at udgjøre Hovedet og Brystet. Han vilde skrive en Historie herom til det omtalte Album, men da han paastaaer, at han altid stræber efter at være correct, vilde han have en bequem Vandvei fra Marbach til München, hvor Statuen støbes, for at det ei skulde see alt for usandsynligt ud, at Klokken var ført fra det første til det sidste Sted; og han vilde ikke nøies med min Bemærkning, at det jo var en temmelig ligegyldig Sag, som Digteren ei behøvede at bryde sig om;¹⁸ men det beroligede ham dog en Deel at see paa Kortet, at Neckars Udspring ei er langt fra Donaus Løb. — Som sædvanligt vilde han vide, hvad jeg syntes om Ideen, og han lo ved min Bemærkning, at han ved en saadan Historie vilde skabe et Sagn, som i kommende Tider maaske endog vilde gaae som historisk Sandhed i Tyskland.* Idag, da jeg stod beskjæftiget nede i Haven, kom han og sagde, at han havde skrevet Historien, og jeg maatte naturligviis paa Opfordring forlade mit Arbeide og gaae op med ham i mit Værelse, for at han kunde læse den for mig. Han vil døbe den: »Den gamle Kirkeklokke«. — Det vilde være moersomt, om han eller jeg i levende Live skulde erfare, at Tyskerne gjorde dette hans Hjernefoster med Kirkeklokken i Marbach til historisk Kjendsgjerning, og umueligt er det ikke! — Jeg blev da og-

* NB. Ved senere nøiere at examinere Andersen, erfarer jeg, at det ikke er i München, men i Stuttgart, at Statuen af Schiller er opreist; og derved kommer det curieuse, at der slet ikke bliver Tale om at faae Klokken paa Donau, der vilde være en stor Omvei fra Marbach til Stuttgart; men vist er det, at vi gennemgik Kortet for at finde en bequem Vei til Donau, da der kun var Tale om München.

saa opfordret til at rose ham, fordi han havde bragt Danmark ind i Historien,¹⁹ og det kunde jeg gjøre med god Samvittighed. Han paastod, Tyskerne sagde om ham: »Der Däne, er spricht immer von Dänemarck«.

D. 22. April 1860. I det i Dag udkomne Nr. af Illustreret Tidende (Nr. 30) findes en Artikel, undertegnet —a, om Liden Kirstens Grav. Den er efter Forlæggerens Opfordring skrevet af Andersen, som i Mandags Aftes kom til mig, for at jeg, som sædvanligt, naar han skal skrive Noget i den Retning, skulde laane ham det fornødne Apparat af: Traps statistisk-topografisk Beskrivelse, Kjæmpeviser etc. — og lægge Mærker, hvor Materialet findes. Dette hentede han Alt næste Morgen tidligt, da han skulde aflevere Manuscriptet til Torsdag. Da Sven Grund[t]vigs Kjæmpeviser har en Undersøgelse paa, jeg troer, henved 30 Quart-Blade om Visen: »Kong Vald. og hans Søster«, og dens Fortsættelse i »Kong Valdemar og hans Søsterdatter«,²⁰ (som Andersen slet ikke kjendte, før jeg underrettede ham om dens Tilværelse) kunde jeg forudsee, at hans Utaalmodighed vilde forhindre ham i at læse saameget, hvilket jeg dog saa gjerne vilde have ham til, meest for at han kunde faae et rigtigt Begreb om vore Kjæmpeviser. Derfor brugte jeg hele den lange Aften til ud paa Natten for at læse det igjennem, og under- eller indstregte, hvad han paa ingen Maade maatte springe over. — Klokkeren var omtrent 7½ Tirsdag Morgen, da han hentede Traps og Sv. Grundvigs Bøger; Kl. 8½, da jeg gik i Retten, mødte jeg ham, han var paa Farten paa Garderne; til Kaffen hos min Svigerfader, Kl. mellem 12—1 samme Formiddag spurgte jeg ham, om han var naaet gennem det store Stof. — »Gud, jeg har allerede skrevet det Halve af Artiklen til Bladet!« var hans Svar. Jeg maatte saaledes ansee det physisk umueligt, at han havde kunnet gjenne læse, endog kun det Halve af Sv. Grundvigs Bemærkninger, og han har vistnok kun gennemfaret dem ved Hjælp af mine Streger. Han roser sig selv ikke sjældent af den store Færdighed, han har i at gjenneblade et Skrift, eller en Avis, og kunne finde alt, hvad han vil vide, (især om der staaer Noget om ham,) og han antager da at kjende Indholdet. — Næste Dag kom han og forelæste mig den renskrevne Artikel, idet han tillige opregnede, hvor utrolig meget han havde bestilt i de to Dage af ganske heterogene Ting, for at jeg kunde see, hvor flittig han havde været. — I Artiklen kunde jeg ikke faae ham til at medtage Noget om Blodskams Begreberne paa Kong Valdemars Tid, og disses Indflydelse paa hans Grusomhed mod liden Kirsten, det var saa fælt at nævne Blodskam, svarede han blot. — Han vilde ikke sætte sit Navn under Artiklen, fordi det kun var Uddrag.

D. 4. Januar 1861. Andersen kom iaften tilbage hertil fra Basnæs,²¹ han gik strax over til os, men var forstemt, da han led af Tandpine,²² og havde forefundet sin nye Bopæl paa Hjørnet af Toldbodgaden og Garnisonspladsen saa uhyggelig som mueligt, da der ikke engang var rigtigt udflyttet af de forrige Beboere.²³ Paa B. havde han keedet sig storartet, da Fru S. havde havt sit melancolske Anfald hele Tiden. Han havde derude digtet 4 Eventyr og Historier, 1) en heel Comoedie²⁴ 2) 12 med Posten, 3) Skarnbassen og 4) Sneemanden, — foruden andre Arbejder, han havde foretaget, saaledes oversat 1ste Act af Pleormel,²⁵ omdigtet Historien om Bispens Mord i Børglum.²⁶ De 4 nye Digtninger bedømte han selv saaledes, at 1 ikke duede synderligt 2) var god, 3 meget bedre og 4) den allerbedste. Anledningen til Nr. 3 Skarnbassen var at der etsteds i Household Workes²⁷ staaer, at da Storsultanens Livhest blev beslaaet med Guldsko, og Skarnbassen saae det, rakte den Foden ud for at blive ligedan beslaaet; derefter kom en Opfordring fra *Dickens* til Andersen om at skrive et Eventyr om denne gamle Sentens. Dette havde A. ofte tænkt paa, og nu fuldført. Han læste derefter Skarnbassen og Sneemanden for os, og alt som han læste, havde han ingen Tandpine og Humeuret blev godt. — Da han efter Theen var gaaet, kom han tilbage, fordi han paa Gaden havde mærket, at Manuscriptet fra Basnæs var borte; det fandtes paa vort Gulv, men nu stod der ikke andet end Tandpine skrevet i hele Ansigtet.²⁸ — Det var tydeligt af hans Fortælling om Hunde paa Basnæs at see, at han derfra havde taget Ideen om Hunden i Sneemanden.²⁹

10. Febr. 61. A. forelæste mig i Dag³⁰ for 2den Gang hans »Det nye Aarhundredes Musa«, som han erklærer for noget af det genialeste, han har skrevet, og som han har omskrevet 11 (elleve) Gange, før det kom i sin nærv. Form, hvori det vil udkomme om en 14 Dage.³¹ — Jeg talte noget om den Satire, der var deri, hvorfra Talen kom paa hans Godmodighed, som vi saa ofte drive Skindpels med. Han sagde i den Anl., at Prof. *Meldahl*³² havde bedet ham om, ikke at være for godmodig, naar han nu skal give sin Stemme i Committeen ang. det Anckerske Legat (han og *Chr. Winther* skal bestemme, hvilken Digter, der skal nyde det).³³ Han kjender Dem godt, [bemærkede] jeg, og A. vidste godt, jeg meente, at han var Intet mindre, end godmodig. — Man troer, jeg er blød som Vand, sagde Andersen, men jeg kan ogsaa være stridig som Vandet. — Forresten yttrede han, at der i det oplæste var et Hib til *Hertz*, hvem han havde tænkt paa, med hvad der staaer, om at tømre Dramaer af Scenens aflagte Herligheder (saaledes blev den endelige Redaction) ligesaa til sig selv, idet han sigter til Mulatten, hvor han taler om at dække

Mangler i den dramatiske Architectur ved Lyrikens blomstrende Drapperier.³⁴

15. Oct. 1861.

Andersen har idag oplæst for mig sit nye Digt: »Iisjomfruen«, som han har skrevet under sit Ophold i Schweitz iaar og reenskrevet i Maxen.³⁵ Ved Middagsbordet idag hos mig, hvor blandt Andre han og Professor Theaterlæge *Th. Collin*³⁶ vare tilstæde, fortalte A., at han til Dandseren *Scharff*,³⁷ (der viser A. stor Beundring, hvorfor Th. Collin driller A.) der havde spurgt ham hvad Th. Collin syntes om de nye Eventyr, havde svaret: troer De, han tillader mig at læse dem op for ham?; nei det beder han sig rigtignok at maatte være fri for! S. havde steilet ved at høre dette, og endnu mere, da A. tilføiede, at Th. C. stundom sagde til ham: »Pil af, Kartoffel!«

A. fortalte ogsaa, at han idag havde gaaet over Garnisonspladsen med Indenrigs Minister *Orla Lehmann*, hvor Oehlschlägers Statue igaar Aftes er bragt hen, for paa Mandag at afsløres.³⁸ L. havde ridset en Fiirkant og sagt, at der kom Andersens Statue til at staae, hvortil A. havde svaret, at den nok snarere kom til at staae i Kongens Have mellem Ammerne og Børnene. (Eventyr Digteren).³⁹

18. Marts 1862. Andersen har i den senere Tid været i stadigt godt Lune; i Anl. af hans forestaaende Reise til Spanien (med *Jonas Collin*)⁴⁰ har han lært sig at ryge Cigarrer, fortiden 2 om Dagen, og han gaar endogsaa rygende paa Gaden. Han har ellers svært ved at komme efter det, især ved at blæse Røgen ud af Munden, og han gjør sære Grimacer under Rygningen; hvorover han maa høre Meget af Th. Collin og mine Sønner. Idag bl[ev] han photographeret her i Haven i Amaliegaden af Th. Collin, medens han røg Cigar, men han kunde ikke tages af med den i Munden for Grimacernes Skyld, hvorfor han har den i Haanden.⁴¹

Han var i Eftermiddag, efter at have spüist hos os, i glimrende Humeur, og fortalte i et Væk, blandt andet, at han, da hans »Barselstue« var opført anonymt,⁴² kom i mangt et underligt Forhold, da han bevarede Hemmeligheden saa godt, at der i lang Tid ingen Ahnelse var om hans Forfatterskab. Edv. Collin var vidende derom, og i den Tro, at det Samme var Tilfældet med Prof. *Hartmann*,⁴³ roste han Andersens Taushed for denne, men bl[ev] høilig forskrækket, da H. befandtes uindviet, hvorfor han gav H. de stærkeste Opfordringer om Taushed. Men H. kunde ikke bare sig for at sige det til sin Kone,⁴⁴ og da hun næste Gang saae A., fortalte hun ham nok saa polisk, at hun vidste det. Andersen svarede

strax, »Men saa har jeg da vundet Væddemaalet,« og bildte hende ind, at han og Edv. Collin havde væddet om, at H. ikke kunde tie, og derfor havde E. C. med Villie spilt Comoedie med ham, ved at bilde ham ind, at »Barselstuen« var af A., for at see, om han kunde tie for sin Kone. Saaledes reddede A. sin Anonymitet. —

Der blev her Tale om, at A. i »Barselstuen« har havt *H. P. Holst* for Øie. Han nægtede det vel directe, men indirecte fortalte han saameget, der viste, at det dog forholdt sig saaledes. Han havde nemlig været i Selskab, Holst gjorde, da hans »Gioachino«⁴⁵ var opført, i hvilket Holst fik saa mange væmmelige Smigrerier, at A. bl[ev] ganske stum derved, bl. Andet havde *Rimestad* (Arbejderforeningens)⁴⁶ sagt ham, at det var det Bedste, der var skrevet, siden Oehlenschlägers bedste Arbejder (Da A. siden spurgte, hvor han dog kunde sige saadant Noget, lo R. og sagde, det var Kis!) Da A. nu her bl[ev] gjort opmærksom paa, at der netop var saadant et Gilde i »Barselstuen«, svarede han, at det var en Frokost, men det havde været et Aftengilde hos Holst! — Han fortalte endvidere, at Holst havde spurgt ham, om det var ham — H. —, som Andersen havde sigtet til? Dertil svarede A. ham, at han et Øieblik vilde sætte, at han var Forfatter til »Barselstuen«, og saa vilde han spørge H., hvad der stod i den, som kunde passe paa H., og saa indrømmede H., at han ikke vidste, hvad det skulde være, men Folk sagde det. —

A. havde tjent 500 rdl. ved Opførelsen af »Barselstuen«. —

Ingen vilde troe, at den var af A., fordi man ikke ansaae ham istand til at tie dermed. —

A. talte om, at han i denne Tid bliver modelleret, da Galvanoplastikeren *Møller* vil udgive hans Brystbillede,⁴⁷ »Jeg har aldrig seet saa deiligt et Billede« — »af mig,« føiede han til efter en lang Pause; og han døde da ikke i Synden!

NOTER.

¹ 2. December 1859 dannedes Ministeriet Rotwitt, der mentes at føre Grevinde Danners Politik. Det fik en daarlig Modtagelse i København; Opidselsen steg yderligere ved Budskabet om Frederiksborg Slots Brand 17. December. Ved Aarsskiftet 1859—60 fandt der store Optøjer Sted i Byen med Demonstrationer mod Grevinden. — ² »Kjøbenhavns Arbejderforening«, en Forløber for »Arbejderforeningen af 1860«. Ifølge Fortsættelsen af »Mit Livs Eventyr«, 1877, S. 24 var det Dagbladets Redaktør *C. St. A. Bille* og Lægen, Professor *Emil Hornemann*, der havde opfordret H. C. Andersen til at læse op i Foreningen, der hovedsageligt virkede ved oplysende Foredrag. — ³ Gehejmeraad *Jonas Collin*. — ⁴ *U. P. Overby* (1819—1879), Kopist ved Hærens Klædedepot, skrev Digte til de liberale Arbejderforeninger, men

er især bekendt som Socialismarschens Digter. — ⁵ *Viggo Drewsen* (1830—1888), Assistent i Finansministeriet, senere Kontorchef i Livsforsikringsanstalten af 1871, filosofisk Forfatter. — ⁶ *Einar Drewsen* (1833—1873), Assistent i Nationalbanken. — ⁷ A.s Almanak 14. Januar 1860: »Til Tafels hos Kongen og blev der til Klokken elleve, læste flere Eventyr, f. Ex. en Historie fra Klitterne«. — ⁸ Almanak 13. Januar: »Indbudt af Studenterne til nordisk Høitid, Student Kock holdt en smuk Tale til mig og jeg fik 9 Gange Hurra, hjem Klokken eet«. — ⁹ »Det er ikke den Enkelte, selv den betydeligste Mand, der som Tilhører vækker denne Angst, nei, det er Mængden, Massen; den ligesom omtaager og betager mig. Og dog er jeg altid blevet modtaget med Glæde og lydelig Taksigelse« (Mit Livs Eventyr, Fortsættelse, S. 23—24). — ¹⁰ I et Brev til Ingemann 21. Januar 1860 gav A. følgende Skildring af Aftenens Forløb: »I Mandags læste jeg for Arbejderforeningen. De veed, at flere yngre Professorer og Videnskabsmænd skifte til tre Gange om Ugen d er at holde Foredrag i forskjellige Fag; nu vilde man ogsaa forsøge, hvad Virkning Poesie gjorde, og Resultatet var glimrende; de optog det med Jubel og Opmærksomhed. Der var nok 700 Mennesker, men udenfor Huset mange Flere, som rigtignok strax gjorde et grueligt Spectakel for at komme ind; de raabte, at man skulde aabne Vinduerne, at de kunde høre mig. I sex Nætter og Dage havde jeg gaaet i Angst for denne Aften; jeg ventede at prostituere mig, besvime etc.; men da jeg kom i Ilden, havde jeg ingen Frygt. Jeg holdt et Foredrag, en Indledning, om Poesiens Nytte, og lærte dem, hvorledes den traadte frem selv i Bibelen som Parabel og Lignelse, at man der ikke tog det lige efter Ordene, og at, naar vi hørte Echoet, da vidste vi godt, at det ikke var Mark og Høie, Træer eller Huse, som svarede, men vi vidste, at det var Gjenklang af os selv, og denne var det, vi skulde søge i Eventyret. Jeg læste fire Eventyr og endte med »Noget«, der i en høj Grad greb Mængden; der blev saa stille, at man kunde høre en Knappenaal falde til Jorden. »Det er ganske vist« forstode de i hver lille Enkelthed. Jeg haaber at have udrettet noget Godt og seer allerede, at der i Rækken af videnskabelige Foredrag er nu gjort en Forandring, saa de faae lidt mere Andet fra Digtekunsten; saaledes allerede iaften er der en anden Herre, der oplæser for dem et Udvalg af danske Digtere; naar Sligt vælges godt, vil det jo have en stor, god Indvirkning, og jeg er da glad ved at have været den Første, som paa Digtekunstens Vegne selv traadte frem og læste for Almuesmanden« (Breve fra Hans Christian Andersen, II, 1878, S. 414—15). Smlgn. MLE, Forts. S. 24—25, hvor A.s Indledningsforedrag er aftrykt, men Oplæsningen fejlagtig henlagt til 1858. I sin Almanak skriver A. 16. Januar: »Hele Ugen i Helvedsqual; iaften læste jeg da i Arbejderforeningen, — de stormede paa udenfor men jeg havde en ubegribelig Ro og læste godt og med stort Bifald«. — ¹¹ Almanak 8. Februar: »Læst i Arbejderforeningen Pigen som traadte paa Brødet, den grimme Ælling og Hun duede ikke; stort Bifald«. Han læste tredie Gang 17. Marts. — ¹² Kontreadmiral *P. F. Wulff*, mangleaarig Chef for Søkadetakademiet, Shakespeares Oversætter. — ¹³ Kamma Rahbek døde 21. Januar 1829; A.s »Fodreise fra Holmens Canal til Østpynten af Amager« udkom 2. Januar samme Aar. — ¹⁴ Historien fortælles allerede i »Mit Livs Eventyr« (Samlede Skrifter, 2. Udg., I, S. 47). — ¹⁵ 20. Februar 1860. — ¹⁶ »Don Quixote ved Camachos Bryllup«, pantomimisk Ballet i 3 Akter af Aug. Bournonville, Musikken af Ludvig Zinck. Den gjorde ikke Lykke og gik kun to Gange, 24. og 25. Februar 1837. Om Balletten se A. til Henriette Hanck 9. Marts 1837 (Anderseniana, X, 1942, S. 185). — ¹⁷ »Schiller-Album der Allgemeine deutsche National-Lotterie«, Dresden 1861, S. 57 ff. Paa Dansk tryktes Historien første Gang i Folkekalender for Danmark, 1862,

S. 46—51. — ¹⁸ Smlgn. Eventyret: »Den kom fra Marbach, solgt blev den som gammelt Kobber og skulde i Smelteovnen inde i det bayerske Land. Hvorledes kom den derhen og naar? Ja, det maa Klokken selv fortælle, om den kan, det er ikke af stor Vigtighed; men vist er det, den kom til Bayerns Kongestad« (SS, XIV, 330). — ¹⁹ A. benytter Omtalen af Schiller-Statuen i Stuttgart til en Hyldest til Danmark og til Thorvaldsen; SS, XIV, S. 330. — ²⁰ Danmarks gamle Folkeviser, III, 1858—1862, S. 63—147. — ²¹ Her besøgte han Fru *Henriette Scavenius*, f. Komtesse *Moltke* (1819—1898), Enke efter Godsejer *J. B. Scavenius* til Basnæs. — ²² A.s Dagbog 3. Januar 1861: »Tandpine. Rheumatiske Smerter i Hals og Mund. ... Ved Middagsbordet stærk Tandpine. ... Gik iseng Klokken halv ti, men nu tog Tandpinen voldsom til, jeg sov ikke Natten, transpirerede voldsomt, men det er 10 Graders Kulde, mit vaade Haar syntes at fryse, jeg havde febril Fornemmelse«. 4. Januar: »Stod op Klokken 8, med Tandpine. ... Tandpine vedvarede hele Dagen, jeg frøs om Benene«. — ²³ Dagbogen 4. Januar: »Klokken blev $\frac{3}{4}$ til 7 for jeg naaede Byen og kom i mit ny Logi, Gulvtæppet var ikke slaaet paa, en Fremmed havde mit ene Værelse«. A. boede 4. Januar—4. April 1861 St. Annæ Plads Nr. 22, Stuen, hos Restauratør *Lorentz Peter Schmidt*. — ²⁴ »I Bornestuen«. Historien omtales 2. Januar 1861 i Dagbogen; den blev først renskrevet paa Frijsenborg i Juni 1865 og udkom 17. November samme Aar i »Nye Eventyr og Historier«, Anden Række, 3. Samling. — ²⁵ Meyerbeers nye Opera »Le Pardon de Floërmel« til Tekst af Michel Carré og J. Barbier (1859). A. oversatte Tekstbogen Dec. 1860—Marts 1861. Operaen blev først opført 14. December 1892 under Titelen »Dinorah« paa Det kgl. Teater; A.s Oversættelse er utrykt. — ²⁶ »Bispen paa Børglum og hans Frænde«. Historien stammer fra November 1860, blev omskrevet i Juleferien paa Basnæs og trykt første Gang i Illustreret Tidende Nr. 70, 27. Januar 1861. — ²⁷ »Household words. A weekly journal. Conducted by Charles Dickens«, Vol. IV, No. 101, Saturday, February 28, 1852, p. 539: »Strings of proverbs«. Heri hedder det: »When they came to shoe the Pasha's horses, the beetle stretched out his leg«. (Arabic). This is exquisite; we commend it to the attention of Hans Christian Andersen«. Om »Skarnbassen« skriver A.: »I et Nummer af »Household words« havde Charles Dickens samlet en Deel arabiske Ordsprog og Talemaader, mellem disse fremhævede han: »Da Keiserens Hest fik Guldscoe, stak ogsaa Skarnbassen Benet frem«. Vi anbefale, siger Dickens i en Anmærkning, Hans Christian Andersen at skrive et Eventyr herover; jeg fik Lyst dertil, men der kom intet Eventyr. Først ni Aar efter, under et Besøg paa det hjemlige Herresæde Basnæs, hvor jeg tilfældig igjen læste Dickens's Ord, sprang pludseligt frem Eventyret: »Skarnbassen« (SS, XV, S. 309). — ²⁸ Dagbogen 4. Januar: »Gik til gamle Collin og Drevsens hvor jeg læste Skarnbassen og Sneemanden; kom hjem, drak Punsch og Viin det hjalp mig noget thi jeg havde Feber«. — ²⁹ »Væk, væk!« bjæffede Lænkehunden. »Hvalp har jeg været; lille og yndig, sagde de, da laae jeg i Fløielsstol derinde paa Gaarden, laae i Skjødet paa det øverste Herskab; blev kyssed i Flaben og visket om Poterne med broderet Lommetørklæde« (SS, XIV, S. 351). Jvnfr. Dagbogen 1. Januar 1861: »Miss [p: Fru Scavenius' Selskabsdame *Agnes Dunlop*] tørrede Lordis Mund med Servietter vi bruge ved Bordet, jeg skjændte over dette Svinerik. — ³⁰ Dagbogen 10. Februar: »Var indbudt hos Baronesse *Stampe*, Fru *Ræder*, Groserer *Melchior*s men blev hos Gamle Collin, hvor dog Stemningen ikke var saa behagelig«. — ³¹ »Det ny Aarhundredes Musæ« udkom 2. Marts 1861 som sidste Stykke i »Nye Eventyr og Historier«, Anden Række, 1. Samling, der tillige indeholdt »Tolv med Posten«, »Skarnbassen«, »Hvad Fatter gjør, det er altid det Rigtige«, »De Vises Steen«,

»Sneemanden« og »I Andegaarden«. — ³² Arkitekten *F. Meldahl*. — ³³ Digteren og Legatstifteren *C. Ancker* (1828—1857), der som debuterende Poet havde søgt A.s Raad, havde ved Testamente af 14. Oktober 1857 bestemt, at Halvdelen af hans Formue efter hans Død skulde tilfalde Hustruen, som dog, ifald hun giftede sig igen, skulde afgive Halvdelen af sin Part til et Fond for Rejsestipendier til Malere, Billedhuggere, Digtere og Komponister. Ancker døde 1857, Enken giftede sig paany 1860 med Major *F. C. Stiernholm*. Fundatsen er dateret 1. Maj 1861. A. havde sammen med *J. L. Heiberg* været udset til at repræsentere Digterne i Udvælgelseskomiteen; efter Heibergs Død valgte Ministeriet *Chr. Winther* i hans Sted. Dagbogen 6. Februar 1861: »Underretning fra Ministeriet om det Ankerske Legat, Christian Winther er valgt til min Kolega for Poeterne«. — ³⁴ A. sigter til følgende Sætninger i Eventyret: »Ikke vil hun optræde som Gjenganger af den svundne Tid! ikke vil hun tømre Dramaer af Scenens aflagte Herligheder eller dække Mangler i dramatisk Architektur ved Lyrikens blendende Drapperier!« (SS, XIV, S. 364). — ³⁵ Paabegyndt 18. Juni 1861 i Bex, fortsat i Brunnen i Juli; Hovedparten skrevet 1.—10. August i Maxen. Historien udkom 25. November 1861 i »Nye Eventyr og Historier«, Anden Række, 2. Samling (1862). — ³⁶ Jonas Collins yngste Søn, Teaterlæge, Professor Theodor Collin (1815—1902). — ³⁷ Solodanser ved Det kgl. Teater *Harald Scharff* (1836—1912). — ³⁸ Bissens Statue af Oehlschlæger; ved det nye kgl. Teaters Aabning flyttet til sin nuværende Plads foran Teatret. — ³⁹ Dagbogen 10. [5: 11.] Oktober 1861: »Imorges kom *Orla Lehmann*, der nu er Minister, tog mig under Armen og da vi paa Garnisonspladsen standsede hvor Fodstykket er reist til Oehlschlægers Monument, ridsede han med sin Stok i Jorden lige over for og sagde her skal nu dit Monument staae, nu har jeg betegnet det. Jeg sagde at jeg kom i Kongens Have hvor Ammer og Børn gik«. — ⁴⁰ Søn af *Edvard Collin*, Zoolog (1840—1905). — ⁴¹ Ifølge Dagbogen er Billedet taget 15. Marts. Det er gengivet f. Ex. i Rigmor Stampe: »H. C. Andersen og hans nærmeste Omgang«, 1918, S. 16. — ⁴² »Den ny Barselstue« opførtes 1. G. paa Det kgl. Teater 26. Marts 1845. — ⁴³ *J. P. E. Hartmann*. — ⁴⁴ *Emma Hartmann*, f. *Zinn* (1807—1851). — ⁴⁵ »Gioacchino«, romantisk Drama i 4 Akter af H. P. Holst, opf. 1. G. paa Det kgl. Teater 12. Oktober 1844. A. skriver samme Dag i Almanaken: »Holst Gioacchino spillet første Gang; stort Selskab hos ham. Sære Tanker«. — ⁴⁶ Folketingsmand, Redaktør *C. V. Rimestad* (1816—1879), Stifter af »Arbejderforeningen af 1860«. — ⁴⁷ Dagbogen 17. Marts 1862: »Alle disse Dage har jeg i flere Timer siddet for Billedhugger Stramboe [*Fr. Chr. Stramboe* (1833—1908)] der gjør min Medaillon til Galvanoplastikeren Møller«. — 18. Marts: »Idag blev Medaillon færdig og er meget smuk«. *C. Møller* bestyrede Etablissementet for galvanoplastiske Arbejder i Firmaet Budtz Müller & Co. i Norgesgade.